

Rapport

Politieke peiling Provinciale Staten en Tweede Kamer

*I&O-peiling Provinciale Staten en Tweede Kamer
Februari 2023*

Colofon

Politieke peiling Provinciale Staten en Tweede Kamer

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2023/

Datum

Februari 2023

Auteurs

Peter Kanne
Asher van der Schelde

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

	Provinciale Staten: stikstof en linkse samenwerking zorgen voor dynamiek	4
2	Tweede Kamer	9
2.1	PvdA profiteert van samenwerking met GroenLinks	9
2.2	Ontevredenheid neemt opnieuw iets af	12
2.3	Wantrouwen / vertrouwen in overheden stabiel	13
3	Provinciale Statenverkiezingen	14
3.1	Stemintentie	14
3.2	Andere overwogen partijen	15
3.3	Weinig partijen slagen erin om TK'21-electoraat vast te houden	16
3.4	Stemmotivatie	17
4	Over de opkomst van BBB en PvdA/GL	19
4.1	Profiel BBB-kiezer: diverser dan in 2021	19
4.2	Linkse samenwerking: kiezer weet dat er 'iets' is	23
5	Onderzoeksverantwoording	25

Provinciale Staten: stikstof en linkse samenwerking zorgen voor dynamiek

Van 10 tot 13 februari voerde I&O Research een tweede peiling over de Provinciale Statenverkiezingen van 15 maart dit jaar uit, waarbij per provincie rekening is gehouden met welke partijen er mee doen.

De VVD krijgt opnieuw de meeste steun en lijkt een verkiezingsresultaat te gaan behalen dat vergelijkbaar is met dat van vier jaar geleden (was 14%, peiling: 13,3%). Duidelijk is wel dat de VVD concurrentie krijgt van de BBB (11,5%). De BBB profiteert van het maatschappelijke debat over stikstof en stijgt twee procentpunt ten opzichte van januari. BBB gaat vooral goed scoren in de provincies Overijssel, Drenthe, Friesland en Gelderland, maar ook (in voornamelijk niet-stedelijke gebieden) in andere windstreken slaagt BBB er nu in om voeten aan de grond te krijgen. De winst van BBB gaat deels ten koste van JA21. We zien dat BBB profiteert als landbouw en stikstof een actueel issue is, terwijl JA21 garen spint bij discussies omtrent immigratie.

Ook lijkt er sprake te zijn van een PvdA/GroenLinks-samenwerkingseffect. De linkse partijen gaan na de verkiezingen een gezamenlijke fractie vormen in de Eerste Kamer. Uit de Tweede Kamer-peiling wordt duidelijk dat PvdA hiervan profiteert (zie: “Tweede Kamer: PvdA profiteert van samenwerking met GroenLinks”). De partij wint daar vier virtuele zetels en komt daarmee uit op dertien. Het gros van die nieuwe kiezers is afkomstig van andere links-progressieve partijen die de overstap maken vanwege de samenwerking met GroenLinks.

Omdat beide partijen ook lichte winst boeken in de Provinciale Staten-peiling ten opzichte van januari zou het goed kunnen dat het samenwerkingsverband de grootste fractie wordt in de Senaat. Wel dient te worden opgemerkt dat GroenLinks en PvdA bij de PS-verkiezingen van 2019 gezamenlijk iets beter scoorden dan in deze peiling.

Onderstaande tabel schetst een representatief beeld van de stemintenties van de gehele Nederlandse bevolking bij de Provinciale Statenverkiezing. Omdat we niet in elke provincie apart hebben gepeild kan het niet 1-op-1 worden beschouwd als doorrekening voor de Eerste Kamer.

Tabel 0.1: Stemintentie Provinciale Statenverkiezingen (zonder 'weet niet')

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.624).

	PS2019		PS 2023	
	I&O slotpeiling 14-mrt 2019 %	Uitslag 2019 %	Peiling 16-jan %	Peiling 13-feb %
VVD	14,5	14,0	14,3	13,3
BBB	-	-	9,4	11,5
PVV	9,5	6,9	11,0	10,7
GL	11,6	10,8	9,0	10,1
PvdA	7,2	8,5	6,5	8,1
PvdD	3,5	4,4	5,4	6,7
D66	6,8	7,8	7,5	6,3
JA21	-	-	7,0	6,0
SP	9,3	5,9	6,0	5,2
CDA	10,6	11,1	5,3	4,8
CU	4,6	4,9	3,4	3,6
FvD	11,1	14,5	2,5	3,3
SGP	2,5	2,5	3,5	2,5
Volt	-	-	2,7	1,9
DENK	2,4	1,7	1,4	1,2
50Plus	3,7	3,2	0,6	1,0
BvNL	-	-	0,7	0,4
Provinciaal/anders	2,8	3,8	3,6	3,4
Totaal	100	100	100	100
Coalitie	36,5	37,8	30,5	28,0
PvdA/GL	18,8	19,3	15,5	18,2

Bron: I&O Research, februari 2023

* CU en SGP doen in Noord-Brabant samen mee aan de verkiezingen, PvdA en GroenLinks in Zeeland. Dit is ook zo voorgeprogrammeerd voor Brabantse en Zeeuwse respondenten. In deze tabel zijn de stemmen die de partijen daar krijgen evenredig verdeeld.

Geen meerderheid voor coalitie in Eerste Kamer

Met enige zekerheid kunnen we inmiddels stellen dat de coalitie geen meerderheid zal behalen in de Eerste Kamer. De coalitiepartijen gezamenlijk verliezen in deze peiling tien procentpunt ten opzichte van vier jaar geleden. Het zou kunnen dat het kabinet met de PvdA/GroenLinks-samenwerking wel een meerderheid behaalt. Ook bestaat de mogelijkheid dat de regering het over rechts gaat proberen met BBB en JA21.

BBB scoort in noorden en oosten, maar weet ook te verbreden

BBB slaagde er in maart 2021 in om bij de Tweede Kamerverkiezingen precies een procent van de stemmen te halen en zo het parlement te betreden. Destijds leunde de partij voornamelijk op het oosten van het land. De partij haalde 40 procent van haar kiezers in Overijssel, Gelderland en Flevoland terwijl daar slechts 21 procent van de Nederlanders woont.

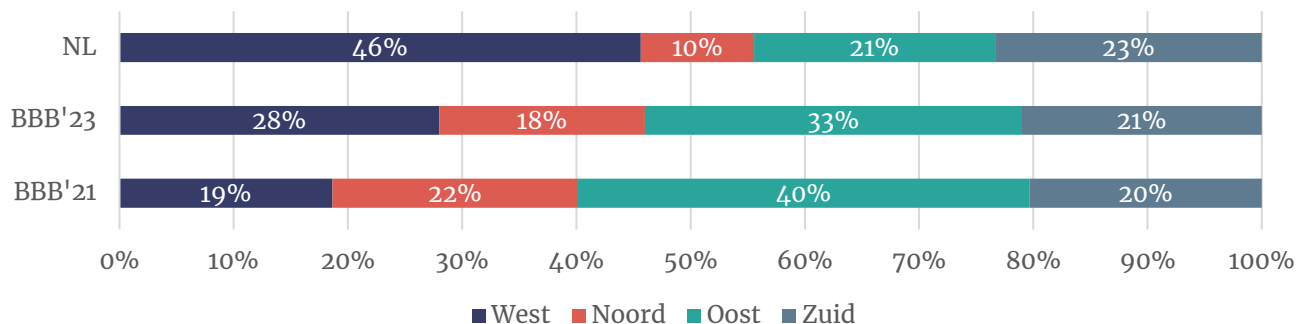
Inmiddels zien we een gevarieerder beeld. Het meest populair in de BBB in het noorden en oosten van het land. Maar vooral in het westen is BBB populairder geworden, al scoort de partij daar nog altijd minder goed dan in het oosten en noorden.

Figuur 0.2: Electoraat BBB per landsdeel (West: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Noord: Groningen, Friesland, Drenthe, Oost: Gelderland, Overijssel, Flevoland, Zuid: Limburg, Noord-Brabant, Zeeland)

BBB'23: zou bij Provinciale Statenverkiezingen BBB stemmen (n=192)

BBB'21: op basis van nameting Tweede Kamerverkiezingen (n=121)

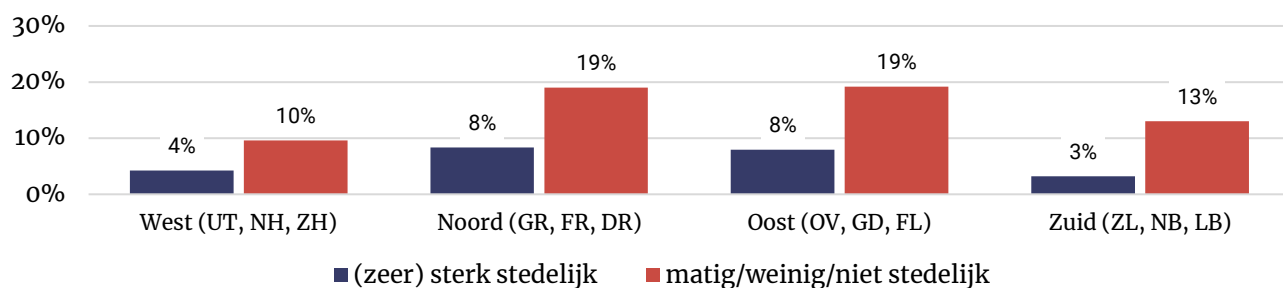
BBB scoort ook goed in niet-stedelijke gebieden in zuiden en westen

De BBB doet het wel nog altijd een stuk beter in matig, weinig of niet-stedelijke gebieden¹. Daar haalt de partij 70 procent van haar steun vandaan, maar belangrijk te weten is dat de meerderheid van de Nederlanders (56%) in (zeer) stedelijke gebieden woont.

Als we beide geografische kenmerken (mate van stedelijkheid en landsdeel) samen nemen zien we dat BBB beter scoort in landelijke gebieden in het westen van het land dan in stedelijke gebieden in het noorden of oosten. De meeste steun vergaart de partij in het landelijke noorden en oosten. Daar trekt de partij een vijfde (19%) van de stemmen.

Figuur 0.3: Stemaandeel BBB naar stedelijkheid en landsdeel

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.624).

Tweede Kamer: PvdA profiteert van samenwerking met GroenLinks

In de zetelpeiling voor de Tweede Kamer zien we de grootste groei voor de PvdA sinds de verkiezingen van twee jaar geleden: van 9 naar 13 zetels. Kiezers die overstappen noemen voornamelijk de samenwerking met GroenLinks als reden. De virtuele winst wordt vooral gehaald bij D66 (9% van de D66-kiezers uit 2021 zegt nu PvdA te willen stemmen), Volt (6%), GroenLinks (5%) en SP (4%). Ook komen er stemmen van CDA en VVD.

De VVD blijft staan op 24 zetels en is daarmee nog steeds de grootste partij. De PVV is virtueel tweede met 18 zetels. De PvdD blijft knipperen tussen 8 en 10 zetels (nu 10).

¹ Definitie van CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/stedelijkheid--van--een--gebied-->

In onderstaande tabel zijn ook de percentages toegevoegd voor de Provinciale Statenverkiezingen. GroenLinks en BBB behalen een duidelijk groter percentage voor de Statenpeiling dan de Tweede Kamer. Voor GroenLinks is hiervoor deels de verklaring dat zij profiteren van het feit dat Volt en BIJ1 niet (overal) deelnemen aan de verkiezingen. Ook weet GroenLinks een deel van de kiezers weg te trekken bij PvdA. BBB trekt kiezers weg van o.a. JA21.

Voorts is het zo dat er minder kiezers voornemens zijn om te gaan stemmen bij de Provinciale Statenverkiezingen dan bij Tweede Kamerverkiezingen. Kiezers van GroenLinks en BBB zijn doorgaans vaker van plan te gaan stemmen dan gemiddeld. Hierdoor krijgen zij een groter deel van de taart.

Tabel 0.4 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 13 februari 2023 (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.767).

	Zetels					Percentage	
	TK'21	jan'23	feb'23	t.o.v. jan	t.o.v. '21	% TK	% PS
VVD	34	24	24	0	-10	14,8	13,3
D66	24	13	12	-1	-12	7,6	6,3
PVV	17	19	18	-1	+1	11,4	10,7
CDA	15	6	7	+1	-8	4,8	4,8
SP	9	10	9	-1	0	5,6	5,2
PvdA	9	9	13	+4	+4	8,4	8,1
GL	8	13	12	-1	+4	7,8	10,1
FvD	8	4	5	+1	-3	3,1	3,3
PvdD	6	8	10	+2	+4	6,2	6,7
CU	5	5	5	0	0	3,3	3,6
Volt	3	5	3	-2	0	2,4	1,9
JA21	3	12	10	-2	+7	6,6	6,0
SGP	3	5	4	-1	+1	2,8	2,5
DENK	3	3	3	0	0	1,9	1,2
50+	1	0	0	0	-1	0,5	1,0
BBB	1	12	14	+2	+13	9,0	11,5
BIJ1	1	1	1	0	0	0,7	-
BvNL	0	1	0	-1	0	0,4	0,4
Anders	0	0	0	0	0	2,5	3,4
Coalitie	78	48	48	0	-30	100	100

Bron: I&O Research, februari 2023

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 10 tot en met maandag 13 februari 2023. In totaal werkten 2.489 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

I&O Research voerde dit onderzoek uit op eigen initiatief. Er is geen opdrachtgever.

Het grootste deel van de steekproef (n=2.459) is afkomstig het I&O Research Panel, 201 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

2 Tweede Kamer

2.1 PvdA profiteert van samenwerking met GroenLinks

In de I&O Research-zetelpeiling voor de Tweede Kamer van februari zien we de grootste groei voor de PvdA sinds de verkiezingen van twee jaar geleden: van 9 naar 13 zetels.

De VVD blijft staan op 24 zetels en is daarmee nog steeds de grootste partij.

De PVV is virtueel tweede met 18 zetels.

De BBB gaat van 12 naar 14 zetels en JA21 van 12 naar 10. Een communicerende-vaten-fenomeen dat we vaker zien: als er veel wordt gesproken over stikstof, het platteland en de boeren is dat electoraal in het voordeel van BBB, gaat het meer over asiel en immigratie dan wint JA21 weer enkele zetels.

De PvdD blijft knipperen tussen 8 en 10 zetels (nu 10).

Tabel 1.1 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 13 februari 2023 (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.767).

	ZETELS															+/-	
	Uitslag	Peiling														tov jan.	tov '21
		TK '21	apr '21	sep '21	jan '22	feb '22	apr '22	mei '22	juni '22	juli '22	sep '22	okt '22	nov '22	dec '22	jan '23		
VVD	34	34	33	26	27	29	28	24	22	23	21	22	21	24	24	0	-10
D66	24	26	19	17	19	18	13	14	14	15	12	12	11	13	12	-1	-12
PVV	17	15	16	15	17	13	16	15	16	16	19	18	18	19	18	-1	+1
CDA	15	14	7	8	6	7	8	8	6	6	7	7	7	6	7	+1	-8
SP	9	10	9	8	7	7	8	10	9	8	9	9	9	10	9	-1	0
PvdA	9	8	12	9	10	11	11	11	10	11	11	11	11	9	13	+4	+4
GL	8	6	11	11	11	13	14	12	12	12	12	14	13	13	12	-1	+4
FvD	8	7	5	5	4	4	5	4	4	6	5	5	4	4	5	+1	-3
PvdD	6	6	8	8	8	8	8	9	10	7	10	8	10	8	10	+2	+4
CU	5	5	7	6	6	6	6	6	5	5	5	6	6	5	5	0	0
Volt	3	4	6	10	9	4	5	5	5	5	5	4	5	5	3	-2	0
JA21	3	6	5	10	9	10	10	10	9	12	10	12	13	12	10	-2	+7
SGP	3	3	3	4	4	4	4	5	4	4	5	4	5	5	4	-1	+1
DENK	3	3	1	2	2	3	3	3	3	2	2	2	1	3	3	0	0
50+	1	1	0	1	1	2	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	-1
BBB	1	1	6	8	8	8	8	12	18	15	14	13	13	12	14	+2	+13
BIJ1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	0	0
BvNL	0	0	0	1	1	2	1	0	1	1	1	1	0	1	0	-1	0
Coa- litie	78	79	66	57	58	60	55	52	47	49	45	47	45	48	48	0	-30

Bron: I&O Research, februari 2023

Tabel 1.2 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 13 februari 2023 (percentages)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.767).

	TK '21	Peiling (%)									Marge
	Uitslag	16 mei 2022	13 juni 2022	18 juli 2022	12 sept 2022	18 okt 2022	14 nov 2022	12 dec 2022	16 jan. 2023	13 feb. 2023	13 feb. 2023
VVD	21,9	17,4	15,3	14,0	14,6	13,2	13,6	12,9	15,0	14,8	13,1; 16,5
D66	15,0	8,3	8,7	8,7	9,6	8,0	7,8	7,3	8,1	7,6	6,4; 8,8
PVV	10,8	9,7	9,5	10,0	10,7	12,4	11,6	11,4	11,5	11,4	9,9; 12,9
CDA	9,5	5,2	5,5	3,9	4,1	4,4	4,6	4,3	3,9	4,8	3,8; 5,8
SP	6,0	5,3	6,2	5,9	5,1	6,2	5,7	5,6	6,4	5,6	4,5; 6,7
PvdA	5,7	6,7	7,2	6,3	7,4	7,1	6,7	6,8	5,9	8,4	7,1; 9,7
GL	5,2	8,7	7,6	7,5	7,9	8,0	9,1	8,4	8,1	7,8	6,5; 9,1
FvD	5,0	3,3	2,9	2,8	3,8	3,2	3,2	2,5	2,9	3,1	2,3; 3,9
PvdD	3,8	5,3	5,5	6,4	4,9	6,5	5,2	6,2	5,4	6,2	5,1; 7,3
CU	3,4	4,1	3,8	3,6	3,3	3,4	4,1	3,7	3,6	3,3	2,5; 4,1
Volt	2,4	3,3	3,7	3,2	3,6	3,4	2,6	3,5	3,3	2,4	1,7; 3,1
JA21	2,4	6,6	6,7	5,8	7,8	6,7	7,4	8,4	7,6	6,6	5,4; 7,8
SGP	2,1	2,7	3,1	2,9	2,6	3,2	2,8	3,4	3,1	2,8	2; 3,6
DENK	2,0	2,	2,1	2,2	1,6	1,7	1,5	1,0	2,4	1,9	1,3; 2,5
50+	1,0	0,7	0,4	1,1	0,8	0,7	1,2	1,0	0,3	0,5	0,2; 0,8
BBB	1,0	5,5	7,7	11,5	9,9	9,1	8,4	8,5	7,5	9,0	7,7; 10,3
BIJ1	0,8	1,0	1,5	1,2	1,1	1,2	1,0	1,2	1,0	0,7	0,3; 1,1
BvNL	-	1,0	0,3	0,9	1,0	1,0	0,8	0,3	0,8	0,4	0; 1,1
Anders ²	2,0	3,0	2,0	2,2	0,3	0,4	2,7	3,6	3,3	2,5	13,1; 16,5
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100		

Bron: I&O Research, februari 2023

Stijging PvdA te danken aan rumoer rondom samenwerking met GroenLinks

Het meest opvallend is de groei voor de PvdA, van 9 naar 13 zetels. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 haalden de sociaaldemocraten 8 zetels en daarna stonden ze in de I&O-peiling vrij stabiel op 9, 10 of 11 zetels. Nu dus 13. Wat is hier de oorzaak van?

De virtuele winst wordt vooral gehaald bij D66 (9% van de D66-kiezers uit 2021 zegt nu PvdA te willen stemmen), Volt (6%), GroenLinks (5%) en SP (4%). Ook komen er stemmen van CDA en VVD.

De samenwerking met GroenLinks en de blokvorming op links speelt een belangrijke rol. Meerdere kiezers zien dit met genoegen aan en hopen erop dat de nieuwe linkse partij de grootste kan worden en de premier kan leveren. Dit roept de vraag op waarom wel PvdA maar niet GroenLinks profiteert. Het antwoord lijkt erin te liggen dat de achterban meer en meer het gevoel heeft dat de twee partijen voor hetzelfde staan en dat het niet veel uitmaakt op welke partij men nu stemt. Sommige kiezers zeggen dat ook letterlijk. GroenLinks stond in onze peiling al langer op 13 à 14 zetels en gaat nu naar 12. De PvdA naar 13. Beide met afgerond 8 procent van de stemmen: min of meer gelijk.

² Hier wordt (nog steeds) vaak Pieter Omtzigt genoemd. Een enkele keer vult men hier in: ‘Combinatie van PvdA en GroenLinks’

Kiezers die voorheen stemden op D66:

- *D66 gaat teveel met de huidige VVD, teveel naar rechts. Van de nieuwe politiek van mevr. Kaag is bijzonder weinig terecht gekomen. We moeten toch meer opkomen voor de burgers*
- *D66 was strategische keuze, en binnen de vermoedelijke regeringspartijen de meest progressieve. Nu zou ik kiezen voor PvdA, sterk dat links blok nu samenwerking zoekt om zo sterker blok te vormen tegen conservatief en neo liberaal blok.*
- *Ik vind D66 teveel mankementen heeft. Zij willen een land dat aardig in het midden zit van PvdA en de VVD. PvdA komt uit precies waar het nu over gaat en GroenLinks doet dat ook.*
- *PvdA sociaal gezicht probleem ongelijkheid samenleving. D66 heeft stikstofdossier niet slim opgepakt.*
- *Samenwerking pvdA en groen links is plus. Het wordt tijd voor een nieuw tijdperk na teveel jaren Rutte en vvd. Gebrek aan daadkracht d66 is min.*
- *Was eigenlijk altijd al voor een linkse partij. Meestal PvdA. Door Sigrid Kaag overgestapt naar D66. Erge spijt van.*

Volt:

- *De economische waarden van Volt staan te ver van mij weg. Ik geef PvdA nog een kans ook al zijn ze hun eerdere waarden voor de arbeiders steeds meer aan het kwijtraken.*
- *Ik hoop dat PvdA en GL fuseren tot een grote linkse middenpartij die de volgende premier kan leveren.*

SP

- *PvdA is in mijn ogen beter zijn best aan het doen voor de "gewone" mens.*
- *PvdA samen met groen links is goed van de sp komt niet veel uit.*

VVD:

- *Door te stemmen op de PvdA hoop ik dat ik het politieke landschap wat naar links kan verplaatsen. Het neoliberale van de VVD is wat mij betreft geweest, er wordt nu extreem veel geld uitgegeven al jaren - zonder dat hier extreem goede plannen tegenover staan.*
- *Partijbeginselen de PvdA. VVD is al wel lang aan het stuur.*

CDA

- *Samenwerking met groenlinks*

GL:

- *Maakt me eigenlijk niet uit op welke van de twee.*
- *Ik denk dat het inkomensverschillen tussen de verschillende groepen te groot is geworden, een eerlijke inkomens verdeling lijkt me juister.*
- *PvdA en Groenlinks fuseren*

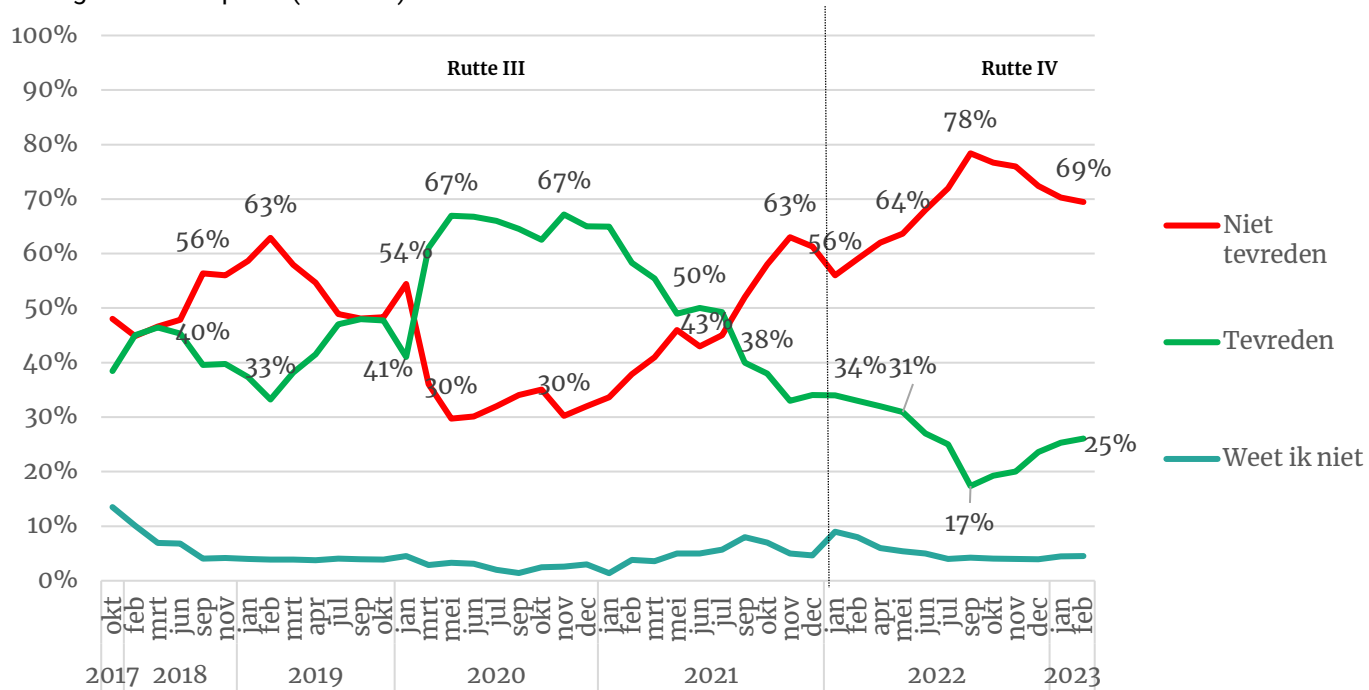
2.2 Ontevredenheid neemt opnieuw iets af

Het heeft er de schijn van dat de opwaartse beweging die het kabinet sinds oktober heeft ingezet doorzet. In september was nog 78 procent ontevreden, nu is dat 69 procent. Een kwart (25%) van de bevolking is tevreden over het kabinet.

In vergelijking met vorige maand is het verschil niet significant, maar elke maand lijkt de tevredenheid iets omhoog te kruipen.

Figuur 2.1: Hoe tevreden of ontevreden bent u over het kabinet Rutte III/IV?

Basis: gehele steekproef (n=2.660)

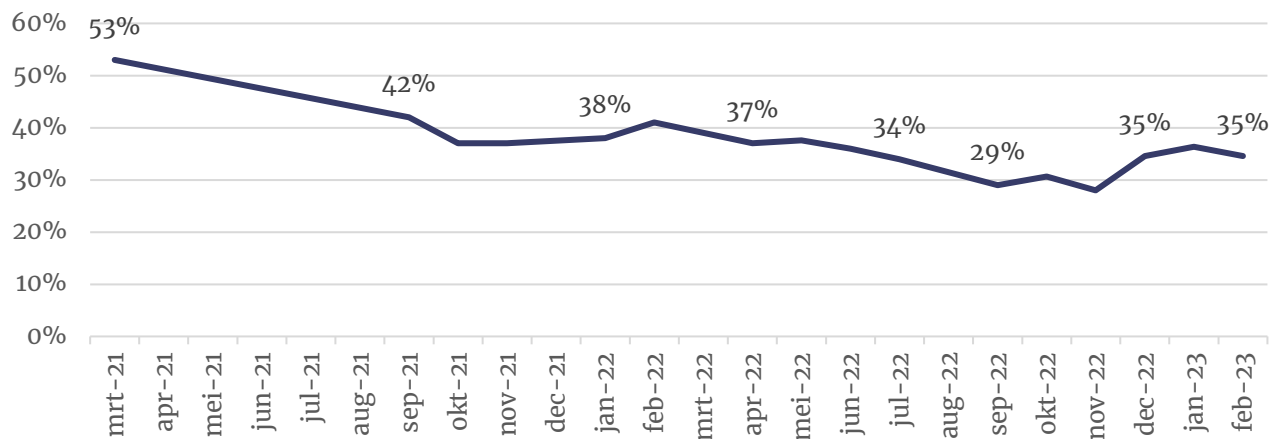

2.3 Wantrouwen / vertrouwen in overheden stabiel

Net als een maand geleden zegt 35 procent van de Nederlanders heel veel of tamelijk veel vertrouwen te hebben in de overheid. Het vertrouwen ligt nog altijd beduidend lager dan in maart 2021 toen de laatste Tweede Kamerverkiezingen plaatsvonden en nog 53 procent van de Nederlanders vertrouwen had, maar duidelijk hoger dan november 2022 (28%).

Figuur 2.4: Hoe veel vertrouwen heeft u in de landelijke overheid?

Laten zien: kiezers met heel veel of tamelijk veel vertrouwen.

Bron: I&O Research, februari 2023

Meer vertrouwen in gemeente en provincie dan in landelijke overheid

Het vertrouwen in de landelijke overheid is beduidend lager dan dat in de eigen gemeente of provincie (44%³), en gelijk aan dat in de EU (36%). De meerderheid (61%) heeft geen of weinig vertrouwen in de Nederlandse overheid.

Figuur 2.3: Hoe veel vertrouwen heeft u in de volgende instellingen?

Vertrouwen = samenvoeging van heel veel vertrouwen en tamelijk veel vertrouwen.

	Feb. 2018	Mrt. 2021	Sept. 2021	Okt. 2021	Nov. 2021	Dec. 2022	Jan. 2023	Feb. 2023
Gemeente						59%	60%	57%
Provincie						45%	45%	44%
EU	31%	43%	37%	38%	34%		37%	36%
Overheid algemeen		53%	42%	37%	37%	35%	36%	36%
Ministers	45%	49%	32%	29%	30%		28%	28%

Bron: I&O Research, februari 2023

³ Een relatief hoog percentage (15%) kan geen oordeel geven.

3 Provinciale Statenverkiezingen

3.1 Stemintentie

Net als vorige maand komt de VVD als grootste partij uit de bus bij de peiling voor de Provinciale Staten. De regeringspartij staat virtueel nu op 13,3 procent. BBB maakt een sprongetje van 9,4 naar 11,5 procent terwijl ook PVV (10,7%) en GroenLinks (10,1%) hoog scoren.

PvdA boekt winst ten opzichte van januari en peilt nu op 8,1 procent. De gezamenlijke fractie van PvdA en GroenLinks maakt daarmee een goede kans om de grootste te worden in de Eerste Kamer. Gezamenlijk scoren de linkse partijen nu immers 18,2 procent.

CDA en FvD lijken nog altijd de grootste verliezers te worden. De christendemocraten behaalden in 2019 11,1 procent. Nu staan ze op 4,8 procent. Voor Forum is het verlies waarschijnlijk nog groter (van 14,5 naar 3,3%).

Tabel 1.1: Stemintentie Provinciale Statenverkiezingen (zonder 'weet niet')

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.624).

	PS2019		PS 2023	
	I&O slotpeiling 14- mrt 2019 %	Uitslag 2019 %	Peiling 16-jan %	Peiling 13-feb %
VVD	14,5	14	14,3	13,3
BBB	-	-	9,4	11,5
PVV	9,5	6,9	11,0	10,7
GL	11,6	10,8	9,0	10,1
PvdA	7,2	8,5	6,5	8,1
PvdD	3,5	4,4	5,4	6,7
D66	6,8	7,8	7,5	6,3
JA21	-	-	7,0	6,0
SP	9,3	5,9	6,0	5,2
CDA	10,6	11,1	5,3	4,8
CU	4,6	4,9	3,4	3,6
FvD	11,1	14,5	2,5	3,3
SGP	2,5	2,5	3,5	2,5
Volt	-	-	2,7	1,9
DENK	2,4	1,7	1,4	1,2
50Plus	3,7	3,2	0,6	1,0
BvNL	-	-	0,7	0,4
Provinciaal/anders	2,8	3,8	3,6	3,4
Totaal	100	100	100	100
Coalitie	36,5	37,8	30,5	28,0
PvdA/GL	18,8	19,3	15,5	18,2

Bron: I&O Research, februari 2023

*: CU en SGP doen in Noord-Brabant samen mee aan de verkiezingen, PvdA en GroenLinks in Zeeland. In deze tabel zijn de stemmen die zij daar krijgen evenredig verdeeld.

3.2 Andere overwogen partijen

Kiezers van confessionele (SGP, CU, CDA) partijen en de VVD zijn het meest zeker van hun stem. Twee op drie (64%) kiezers die bij de Provinciale Statenverkiezingen naar SGP neigen overwegen geen enkele andere partij. Voor CDA (36%), CU (36%) en VVD (48%) geldt dit in iets minder sterke mate.

Tussen de verschillende politieke blokken kan uitwisseling plaatsvinden. In het links-progressieve blok overwegen kiezers van GroenLinks, PvdA, D66 en Partij voor de Dieren de andere partijen. Hetzelfde geldt in het rechts-conservatieve blok voor kiezers van JA21, BBB en PVV. VVD wordt overwogen door ongeveer een kwart van coalitiepartners D66 (23%) en CDA (24%).

Tabel 2.2: Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.624).

	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	PvdD	CU	JA21	SGP	BBB
Keuze staat vast	29	48	23	31	36	25	19	14	29	36	16	64	23
VVD	6	0	23	4	24	1	6	1	2	0	15	0	10
D66	8	13	0	0	11	3	18	21	10	2	0	0	0
PVV	6	1	2	0	1	10	0	0	2	4	30	3	15
CDA	5	15	5	1	0	1	4	2	4	8	2	2	8
SP	7	0	1	8	0	0	17	14	20	3	2	0	9
PvdA	9	2	20	1	6	19	0	44	15	3	0	5	1
GL	10	1	23	0	3	14	50	0	36	9	1	0	3
FvD	3	1	1	12	0	0	0	0	3	0	3	7	4
PvdD	6	1	5	3	0	9	9	27	0	5	3	0	3
CU	3	2	2	0	21	0	1	1	5	0	0	15	2
Volt	5	5	19	2	1	1	9	17	3	0	2	0	1
JA21	8	9	4	23	5	4	0	1	0	3	0	5	19
SGP	1	0	0	0	1	0	0	0	1	14	2	0	2
DENK	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
50Plus	2	2	1	0	1	6	0	1	2	3	5	0	4
BBB	10	4	1	29	10	9	1	1	2	7	41	9	0
BvNL	3	0	0	4	0	0	0	0	0	1	3	7	4
Provinciaal/anders	8	3	1	7	6	11	5	6	14	4	6	5	12
Weet ik niet	15	16	13	13	9	19	10	8	19	27	15	12	19

3.3 Weinig partijen slagen erin om TK'21-electoraat vast te houden

In maart 2021 vonden de laatste Tweede Kamerverkiezingen plaats. De VVD en D66 werden destijds de grootste partijen van het land. Beide partijen slagen er nu matig in de kiezers van toen vast te houden.

Circa een vijfde van de D66-kiezers van toen zou nu opnieuw voor de sociaalliberalen kiezen. Een derde kiest voor een (vaak linkser) alternatief (D66 verliest vooral aan GroenLinks en PvdA en in mindere mate aan Volt en PvdD, terwijl een ander derde deel nu geen voorkeur heeft. De rest (14%) is niet voornemens te gaan stemmen.

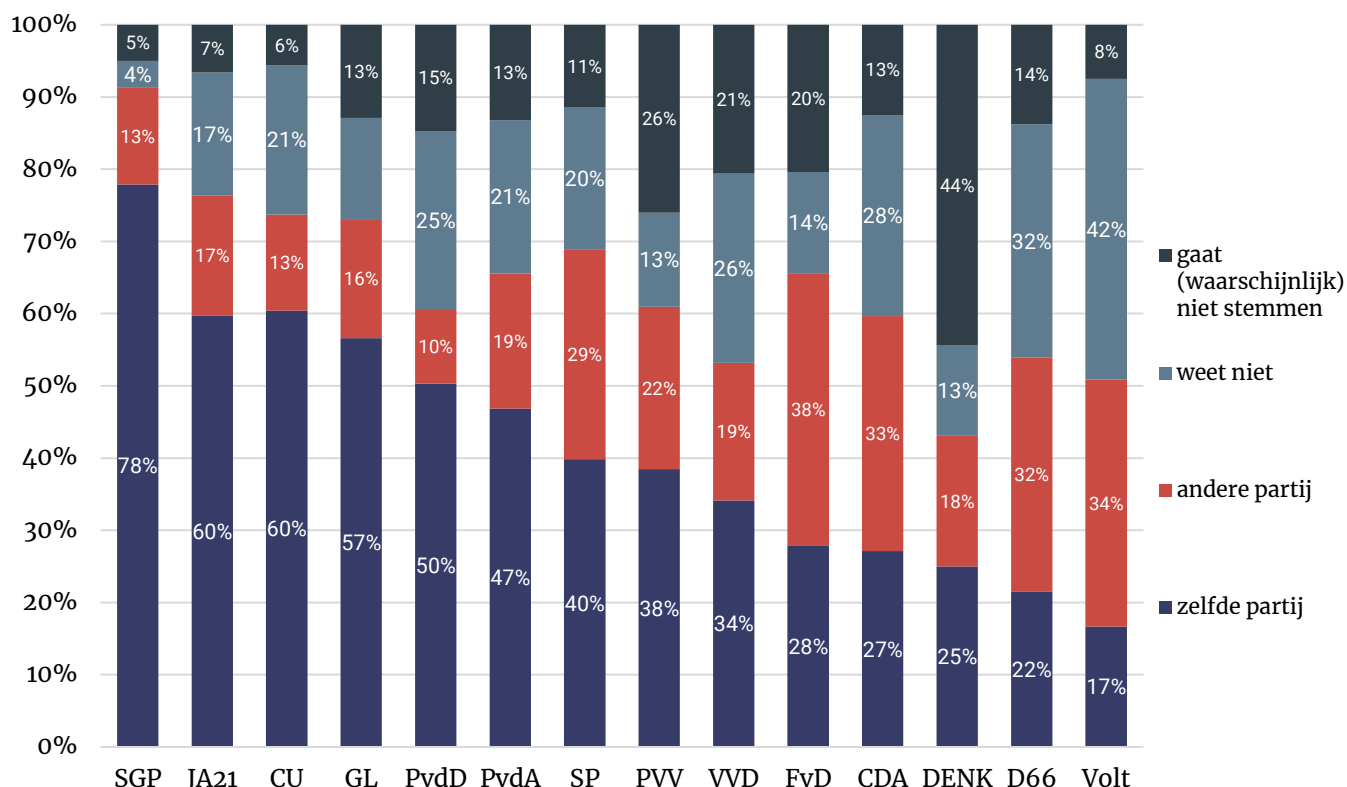
De VVD slaagt er momenteel in een derde (34%) van de oud-kiezers opnieuw aan zich te binden. De liberalen verliezen vooral aan BBB en JA21. Een groot deel van de oud-kiezers twijfelt nog en heeft nu geen voorkeur (26%). Een groot deel weet het nog niet (26%), terwijl een vijfde (21%) momenteel niet van plan is om te gaan stemmen.

Partijen die er wel goed in slagen om hun kiezers van maart 2021 vast te houden zijn SGP (78%), JA21 (60%), CU (60%) en GroenLinks (57%).

De percentages voor Volt (17%) en DENK (25%) zijn deels zo laag omdat zij niet in alle provincies deelnemen aan de verkiezingen.

Figuur 2.3: stemintentie Provinciale Statenverkiezingen (naar stemgedrag TK21)

Basis: heeft gestemd bij Tweede Kamerverkiezingen (n=2.201)

Bron: I&O Research, februari 2023

3.4 Stemmotivatie

Kiezers geven nog steeds in de ruime meerderheid (70%) aan het beleid van hun provincie te willen beïnvloeden. De helft (49%) geeft bovendien aan helemaal niet mee te wegen of de coalitie wel of geen meerderheid haalt in de Eerste Kamer.

Tabel 2.4: Met mijn stem bij de komende Provinciale Statenverkiezingen...

* 2015: ...wil ik het kabinet (VVD en PvdA) steunen

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.658). In percentages.

	2015	2019	jan '23	feb '23
... wil ik het beleid van de provincie waarin ik woon beïnvloeden	79	81	77	70
... laat ik helemaal niet meewegen of de coalitie wel of geen meerderheid haalt in de Eerste Kamer	54	54	51	49
... wil ik het kabinet (VVD, CDA, D66 en ChristenUnie) straffen*	30	32	34	35
... wil ik ervoor zorgen dat het kabinet kan steunen op een meerderheid in de Eerste Kamer			28	26
... wil ik het kabinet (VVD, D66, CDA en ChristenUnie) steunen*	25	25	25	21

Bron: I&O Research, februari 2023

Klimaat en energie, en natuur en milieu vaak genoemd als belangrijke stemoverweging

Kiezersgroepen verschillen duidelijk in welke onderwerpen zij belangrijk vinden voor de Provinciale Statenverkiezingen. We legden hen negen onderwerpen voor waar de provincie in ieder geval deels zeggenschap over heeft. Kiezers konden ook aangeven niet hun stem te laten afhangen van provinciale onderwerpen.

In de links-progressieve hoek worden vooral 'groene' onderwerpen genoemd. Oftewel, zaken die te maken hebben met klimaat, natuur en stikstof. Ook het openbaar vervoer wordt vaak genoemd door kiezers van SP, PvdA, GroenLinks en Volt.

Ondanks dat BBB-kiezers diametraal anders denken over deze onderwerpen laten zij hun stem eveneens voornamelijk afhangen van natuur en milieu en stikstof.

VVD-kiezers noemen relatief vaak economie en infrastructuur. Kiezers van christelijke partijen, PVV en JA21 geven vaak aan hun stem niet te laten afhangen van provinciale onderwerpen. In de open antwoorden zien we dat kiezers van de laatstgenoemde twee partijen voornamelijk wijzen naar immigratie.

Tabel 2.5: Welke van onderstaande onderwerpen spelen een belangrijke rol bij uw keuze voor de partij van uw voorkeur bij de Provinciale Statenverkiezingen? Dit zijn onderwerpen waar de provincie beleid op maakt. U kunt ook aangeven dat u op een partij stemt vanwege landelijke onderwerpen.

In het groen aangegeven als een percentage significant hoger is dan het gemiddelde

	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP	BBB
Klimaat & energie	43	26	69	29	36	37	54	85	75	36	45	33	31	41
Natuur & milieu	42	23	61	18	29	34	53	83	87	34	49	21	29	55
Stikstof	31	15	38	22	26	21	33	49	44	15	35	31	33	56
Economie	29	50	29	31	26	28	33	12	12	19	26	30	16	26
Indeling ruimte	22	17	35	15	22	17	25	27	30	15	27	18	8	30
Openbaar vervoer	19	13	24	10	23	31	35	30	17	16	27	9	0	11
Infrastructuur	18	32	23	8	21	17	20	14	15	11	15	19	10	12
Toezicht op gemeenten en waterschappen	13	12	12	12	17	20	16	12	13	7	3	10	8	14
Cultuur & monumentenzorg	10	5	24	11	11	11	11	12	13	4	17	6	2	7
Laat stem niet afhangen van provinciale onderwerpen	24	28	10	36	33	30	16	6	8	43	29	33	47	16
Anders	5	2	2	11	3	5	2	2	8	5	4	7	6	5

4 Over de opkomst van BBB en PvdA/GL

Zoals eerder benoemd profiteren BBB en PvdA/GroenLinks van verschillende dynamieken. BBB heeft profijt van het feit dat stikstof wederom een actueel onderwerp is, terwijl PvdA en GroenLinks garen spinnen bij de samenwerking tussen beide partijen. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de opkomst van deze partijen.

4.1 Profiel BBB-kiezer: diverser dan in 2021

De BBB zal een van de grote winnaars worden van de PS-verkiezingen. Waar de partij in 2021 een procent van de stemmen haalde, kan dat nu vertienvoudigen.

Om te analyseren hoe de achterban van de partij is ontwikkeld sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 schetsen we in deze paragraaf een profiel waarbij we de BBB-kiezer van toen vergelijken met de huidige BBB-kiezer, en met de algehele Nederlandse bevolking.

Geografisch

De BBB was in maart 2021 vooral populair in Oost-Nederland. De partij haalde 42 procent van haar kiezers in Overijssel, Gelderland en Flevoland terwijl daar slechts 21 procent van de Nederlanders woont. Inmiddels zien we een gevarieerder beeld.

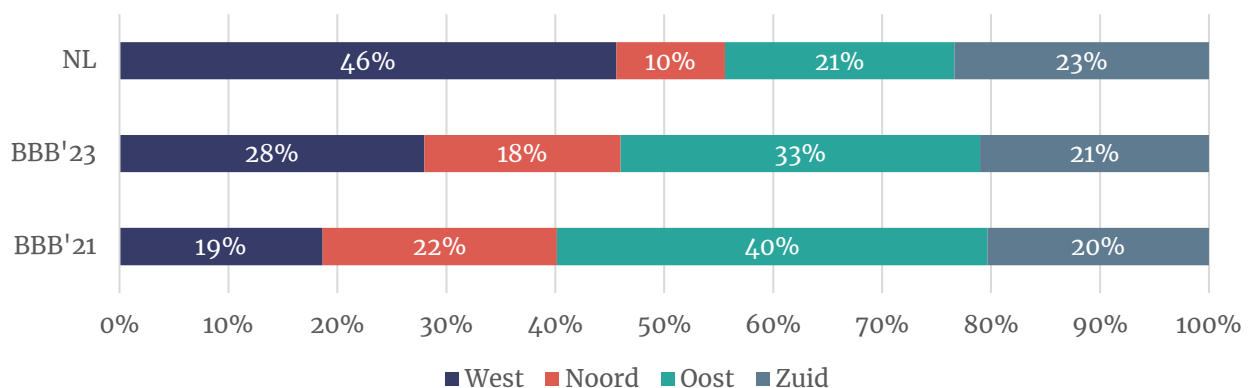
Het meest populair in de BBB in het noorden en oosten van het land. Maar vooral in het westen – maar dan op het platteland – is BBB populairder geworden, al scoort de partij daar nog altijd minder goed dan in het oosten en noorden.

BBB is wel nog altijd een partij die het een stuk beter doet in matig, weinig of niet-stedelijke gebieden⁴. Daar haalt de partij 70 procent van haar steun vandaan, terwijl de meerderheid van de Nederlanders (56%) in (zeer) stedelijke gebieden woont.

Figuur 3.1: electoraat BBB per landsdeel (West: Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Noord: Groningen, Friesland, Drenthe, Oost: Gelderland, Overijssel, Flevoland, Zuid: Limburg, Noord-Brabant, Zeeland)

BBB'23: zou bij Provinciale Statenverkiezingen BBB stemmen (n=192)

BBB'21: op basis van nameting Tweede Kamerverkiezingen (n=121)

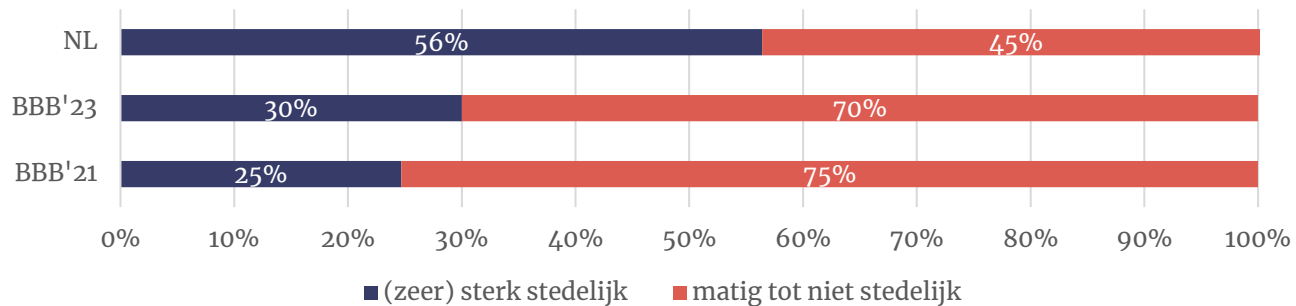

⁴ Definitie van CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/stedelijkheid--van-een-gebied-->

Figuur 3.2: electoraat BBB naar mate van stedelijkheid

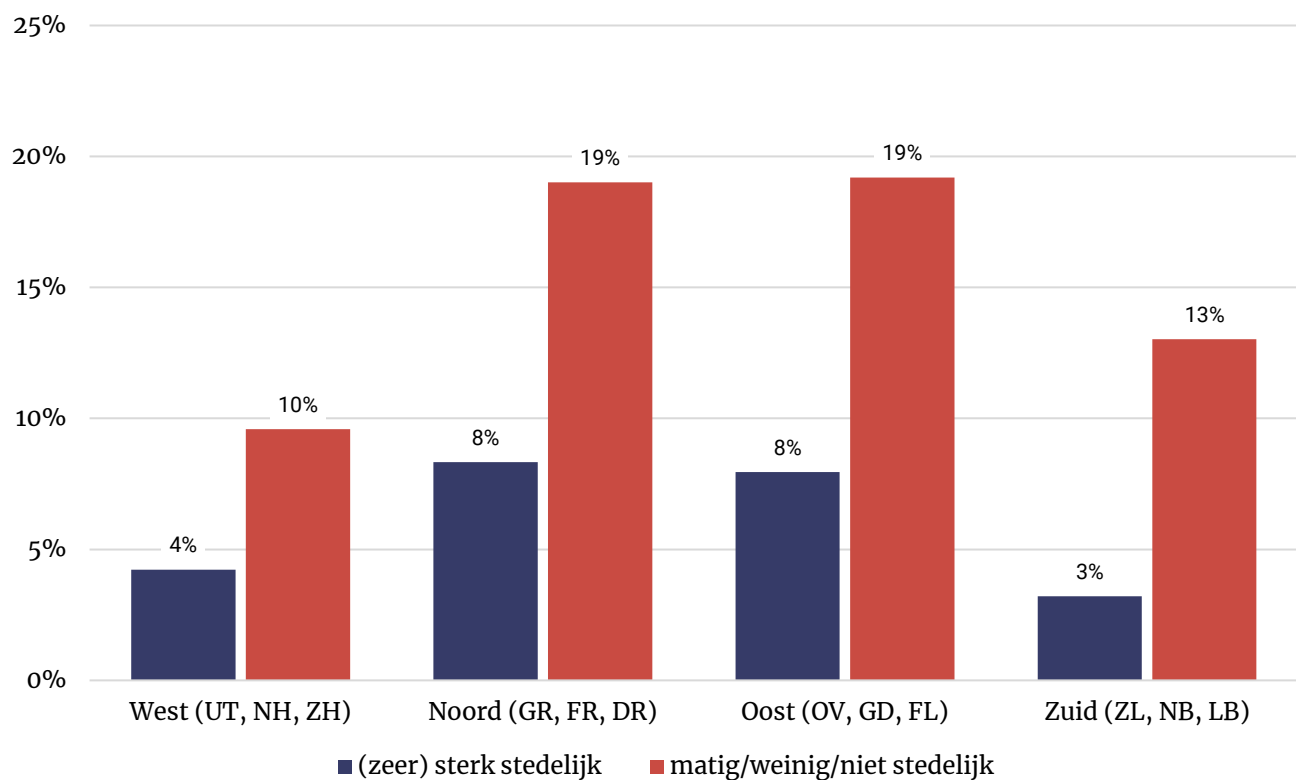
BBB'23: zou bij Provinciale Statenverkiezingen BBB stemmen (n=192)

BBB'21: op basis van nameting Tweede Kamerverkiezingen (n=121)

Figuur 3.3: electoraat BBB naar mate van stedelijkheid

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n=1.624).

Demografisch

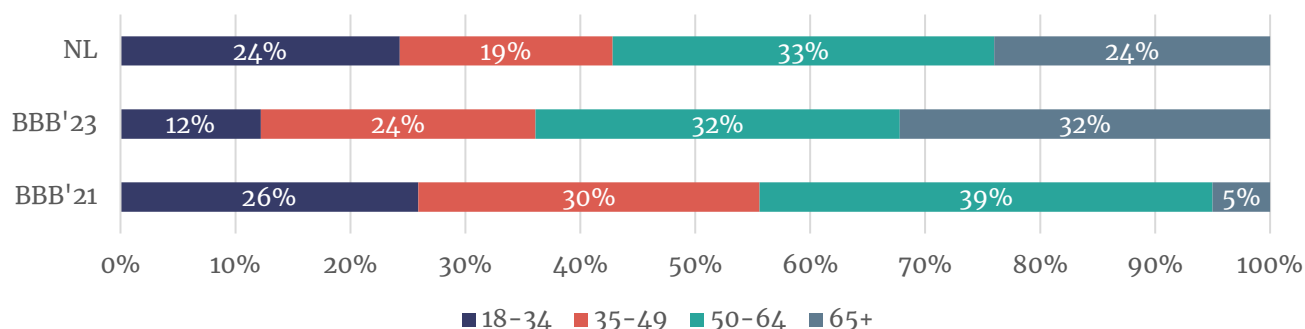
Ook wat betreft leeftijd lijkt de huidige BBB-kiezersgroep meer op de Nederlandse bevolking dan voorheen. Dat komt vooral omdat de partij er nu veel beter in slaagt 65-plussers te bereiken.

Op het gebied van geslacht is dat niet het geval. De partij had in maart '21 een evenredige verdeling tussen mannen en vrouwen. Inmiddels bestaat het BBB-electoraat uit duidelijk meer mannen (59%) dan vrouwen (41%).

Figuur 3.4: electoraat BBB naar leeftijd

BBB'23: zou bij Provinciale Statenverkiezingen BBB stemmen (n=192)

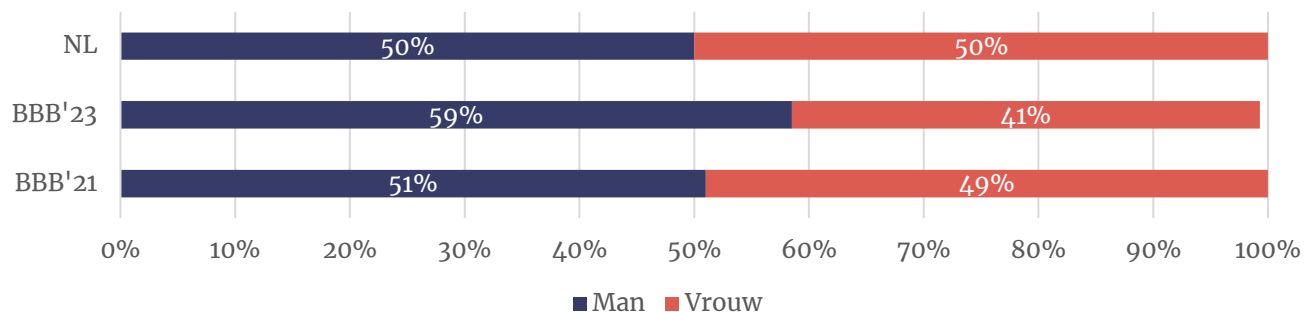
BBB'21: op basis van nameting Tweede Kamerverkiezingen (n=121)

Figuur 3.5: electoraat BBB naar geslacht

BBB'23: zou bij Provinciale Statenverkiezingen BBB stemmen (n=192)

BBB'21: op basis van nameting Tweede Kamerverkiezingen (n=121)

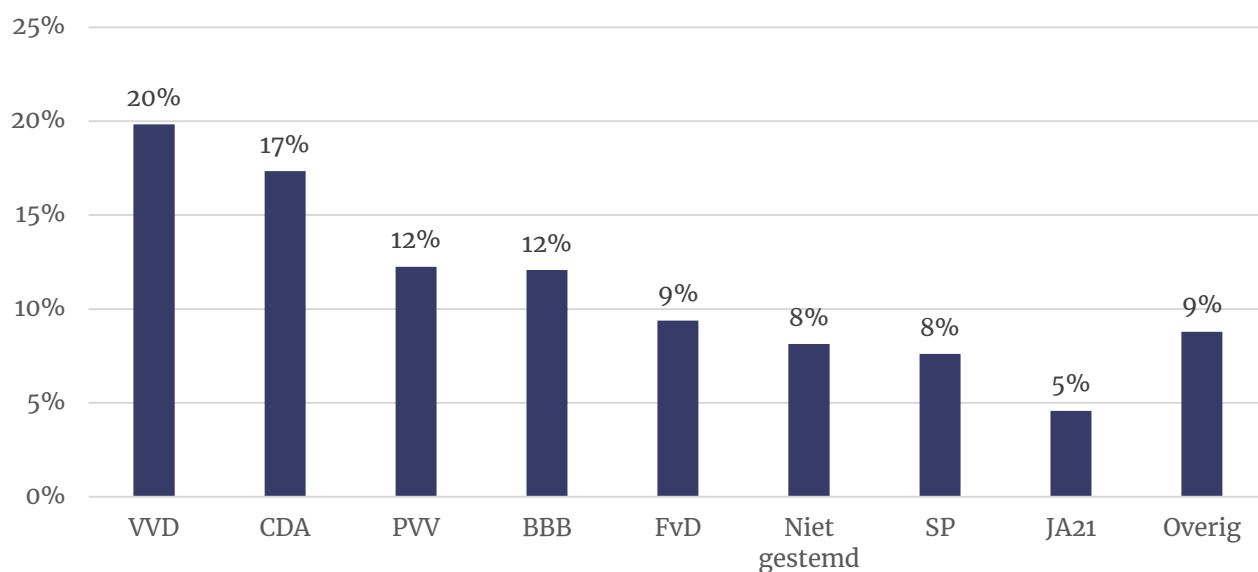
Groot deel BBB-kiezers stemde in maart 2021 nog op coalitiepartij

De grootste electorale concurrenten van de BBB zitten op dit moment in de rechts-conservatieve hoek. Dat zijn namelijk JA21 (19% van de huidige BBB-kiezers overweegt op JA21 te stemmen) en PVV (15%).

Toch is het niet zo dat BBB haar huidige electoraat voornamelijk uit deze vijver heeft gevist. Vier op tien (41%) BBB-kiezers stemden in 2021 nog op een van de coalitiepartijen. Vooral VVD (20% van de huidige BBB-kiezers stemden in 2021 VVD) en CDA (17%) waren in trek. D66 (3%) en CU (1%) verloren nauwelijks kiezers aan de BBB.

Figuur 3.6: Stemgedrag huidige BBB-kiezer bij Tweede Kamerverkiezingen 2021

Basis: zou bij Provinciale Statenverkiezingen BBB stemmen (n=192)

4.2 Linkse samenwerking: kiezer weet dat er 'iets' is

PvdA en GroenLinks maken een goede kans om na de verkiezingen de grootste fractie in de Senaat te vormen. De twee linkse partijen gaan namelijk een gemeenschappelijke fractie vormen aldaar. Kiezers weten doorgaans dat de partijen samenwerken, maar de precieze inhoud is velen niet duidelijk.

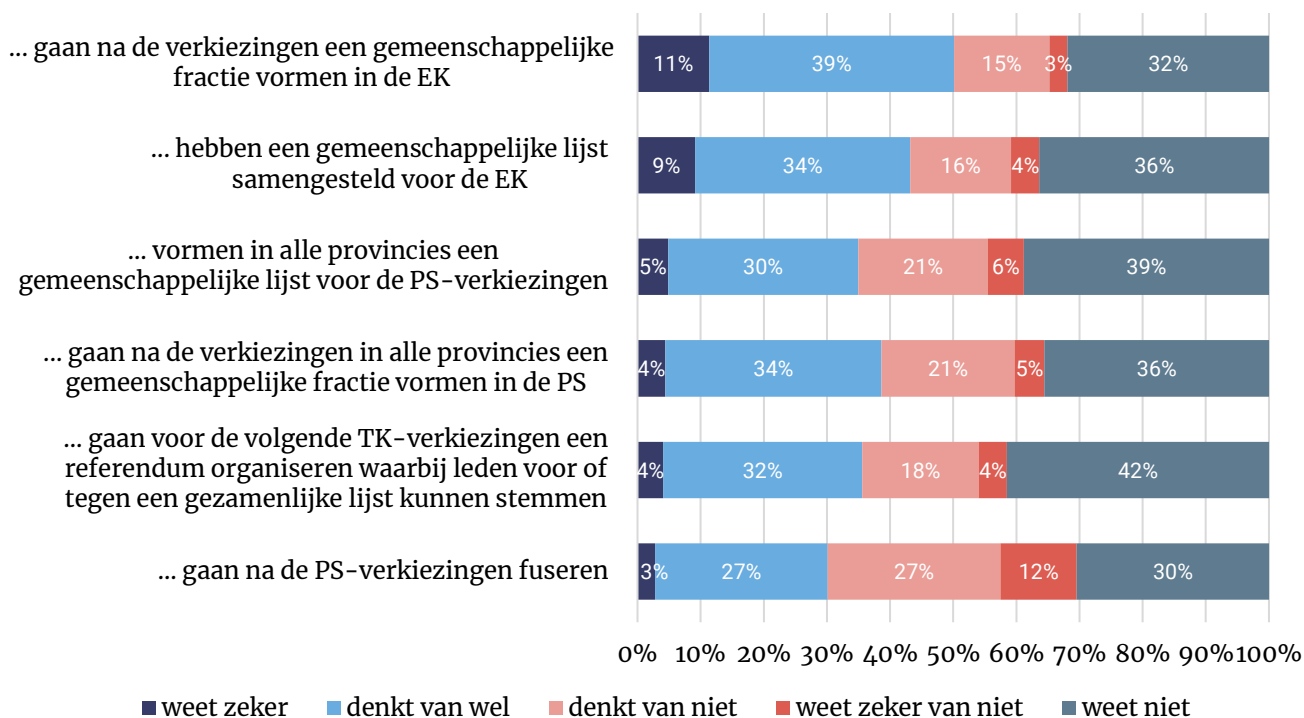
We legden alle kiezers zes stellingen voor over de samenwerking tussen PvdA en GroenLinks waarvan men kon aangeven of zij denken dat het wel of niet klopt. In onderstaande figuur zijn alleen stelling 1 en 5 correct. Van stelling 1 (PvdA en GL gaan na de verkiezingen een gemeenschappelijke fractie vormen in de Eerste Kamer) is men vrij goed op de hoogte. Elf procent weet dat dit waar is, nog eens 39 procent denkt dit. Voor stelling 5 (PvdA en GL gaan voor de volgende Tweede Kamerverkiezingen een referendum organiseren waarbij leden voor of tegen een gezamenlijke lijst kunnen stemmen) geldt dit niet: 36 procent denkt of weet dat dit klopt.

Van iedere stelling geeft minstens een derde aan het simpelweg niet te weten.

Voor PvdA- en GroenLinks-kiezers geldt ook dat ze niet zeker zijn van de precieze invulling. Een kwart (23%) van de PvdA'ers weet dat de partijen een fractie gaan vormen in de Eerste Kamer terwijl 52 procent denkt dat dit zo is. Voor GroenLinks-kiezers geldt dat 16 procent dit weet en 52 procent dit denkt.

Figuur 3.7: Welke stellingen zijn waar en welke stellingen zijn onwaar, denkt u? GroenLinks en PvdA...

Basis: gehele steekproef (n=2.660)

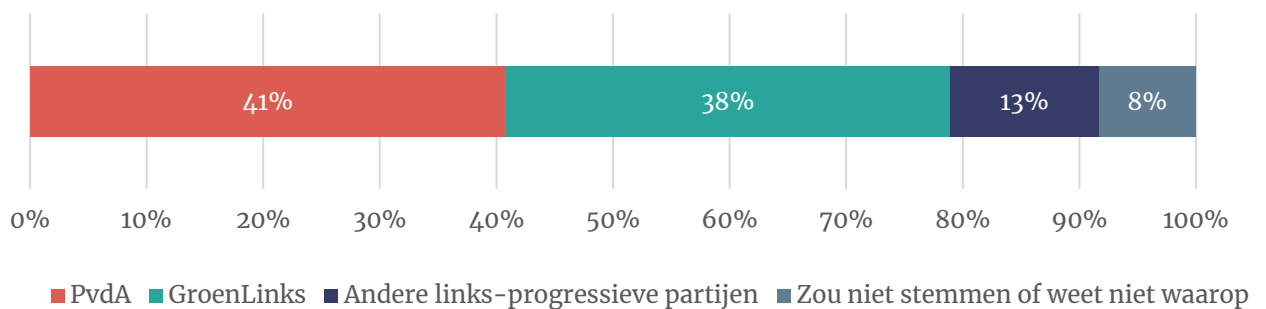
Deel links-progressieve kiezers maakt switch

Onderstaande figuur illustreert waar de kiezers van PvdA en GroenLinks voor de Provinciale Staten vandaan komen. We zien immers dat de partijen in de Tweede Kamer-peiling gezamenlijk op 16,2 procent uitkomen en voor de Provinciale Staten op 18,2 procent. Daarvoor zijn drie verklaringen:

- 1) Dertien procent van de Provinciale Staten-kiezers van PvdA en GroenLinks zou voor de Tweede Kamer op een andere linkse of progressieve partij kiezen. Deels zijn dat kiezers van Volt en BIJ1 die niet (overall) meedoen. Deels zijn dit ook kiezers van D66 en Partij voor de Dieren.
- 2) Acht procent van de Provinciale Staten-kiezers van PvdA en GroenLinks heeft voor de Tweede Kamer momenteel geen stemvoorkeur.
- 3) De kiezers van PvdA en GroenLinks zijn vaker van plan op te komen dagen voor de Provinciale Statenverkiezingen dan gemiddeld. Hierdoor krijgen zij automatisch een groter deel van de taart.

Figuur 3.8: Kiezers PvdA en GroenLinks voor Provinciale Staten naar stemintentie Tweede Kamer

Basis: zou bij Provinciale Staten op PvdA of GroenLinks stemmen (n=300)

5 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 10 tot en met maandag 13 februari 2023. In totaal werkten 2.489 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel van de steekproef (n=2.459) is afkomstig het I&O Research Panel, 201 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2021). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl